

Zs. Sejtes Györgyi

A *Magyaróra* című folyóirat margójára

Bárány Tibor (2019) a magyartanítás lényegét igen sarkosan, ugyanakkor rendkívül célratörően sűríti egy mondatba: „a kortárs magyar kultúra sorsa azon áll vagy bukik, mi történik a tantermekben a magyarórán”. Adamikné Jászó Anna hasonló gondolatmenetében a magyartanítás lényegi összetevőinek a nyelvről szóló ismereteket, a nyelvhasználati tudást, az irodalmi ismereteket, a magyartanár egyéniségét, tudását, módszertani felkészültségét tartja (Adamikné Jászó 2019: 4). Adamikné megfogalmazása közelebb visz minket ahhoz, hogy valójában milyen összetevői lehetnek az iskolában a magyarórai gyakorlatnak. Arról sem érdemes megfeledkeznünk, hogy az optimálisan működő oktatási rendszerben a tudományos eredményekre épülő tantervek formálják a gyakorlati oktatómunkát (Csíkos 2007: 75).

A köznevelés legfrissebb alapdokumentumai, a Nemzeti alaptanterv (NAT 2020) és a hozzá kapcsolódó kerettantervek (KTT 1–2. 2020) alapján az iskolák napjainkban készítik helyi tanterveiket. A tapasztalat azt mutatja, hogy az intézmények többsége változtatás nélkül elfogadja az alapdokumentumok tartalmát, nem él azzal a lehetőséggel, hogy a NAT-ban meghatározott óraszámok 80%-át a kerettantervi törzsanyag megtanítására kell ugyan fordítani, a szaktanárok azonban szabadon rendelkezhetnek a fennmaradó 20%-kal (NAT). Ennek fényében érdemes néhány iránymutatónak szánt alapelvet és célt kiemelni, amelyek közvetlenül hatnak a gyakorlatra. Az alapelvek egyike a fentebb említett munkákkal (Adamikné Jászó 2019; Bárány 2019) összhangban a magyar nyelv és irodalom tantárgyak fontosságát abban a tekintetben is hangsúlyozza, hogy a nyelv rendszerszerű ismerete, tudatos alkalmazása a differenciált szövegértés alapja, és ez elősegíti az összes tantárgy tanítását, tanulását, az összetett, elvont gondolkodási műveletek alkalmazását (NAT). A magyar nyelv és irodalom tanításának célja a tanulók tudatos anyanyelvhasználatának az elősegítése, a biztos szövegértési, szövegalkotási kompetenciáik fejlesztése, valamint a helyzetnek megfelelő, a nyelv tudatos és reflektív alkalmazását igénylő kommunikáció elsajátíttatása. Cél a nyelvi ismeretek és kompetenciák fejlesztése általi mérlegelő gondolkodás alakítása, a nemzeti identitástudat erősítése a kulturális hagyományokra építve (NAT).

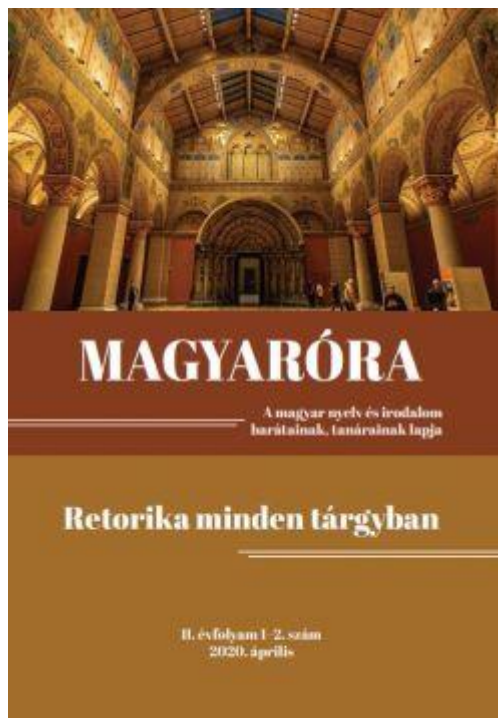
Ruddell és Unrau (2004) szociokognitív modelljének alapjai is nyomon követhetők a dokumentumokban, amely szerint a tanár szerepe meghatározó a tantermi, szociális kontextusban, a jelentésalkotás megbeszélési fázisában (Adamikné Jászó 2006: 551). Az olvasás osztálytermi környezetét vizsgáló kutatás azért fontos, mert a tanuló, a szöveg és a tanár hármában transzparenssé teszi a fejlesztés folyamatát.

A tanár szerepe, hogy a műveltség, a strukturált tudás kialakítása mellett „a tanulók megtanuljanak önállóan gondolkodni és tanulni, a mérlegelő gondolkodás képességének segítségével a saját értékvilágukat megalkossák, és ez számukra intellektuális és emocionális élményt jelentsen” (NAT). Az alapdokumentumok nem határoznak meg kitüntetett didaktikai modelleket, módszereket, a pedagógus „szakmai felelőssége, hogy az adott tananyaghoz adekvát módszertani, értékelési módot válasszon, hogy órái élményt adók legyenek” (NAT). Jelen írás azt mutatja be, hogy a *Magyaróra* című folyóirat szellemiségével, eddig megjelent számaival segíti a pedagógusokat abban, hogy a fenti célok és feladatok minél eredményesebben valósulhassanak meg az osztálytermi gyakorlatban.

A *Magyaróra* című folyóirat a *Magyartanítás* utódaként a magyar nyelv és irodalom barátainak, tanárainak, a téma iránt érdeklődőknek a lapja, amely a szerkesztőbizottság elnökének, Adamikné Jászó Annának meghatározása alapján feladatának tekinti a *Magyartanítás* című lap szellemiségének

a továbbörökítését, az értékek megőrzését. A folyóirat létrejöttét olyan kérdések inspirálták, mint az, hogy a nyelvtan és a helyesírás tanítása miért került a perifériára, miért tűnt el az érettségi tételei közül az összetett mondat témaköre, valamint a magyar irodalmi anyag miért redukálódott ilyen mértékben (Adamikné Jászó 2019: 5).

A folyóiratnak eddig két tematikus száma jelent meg figyelemfelkeltő, esztétikus kivitelezésben. A borítók kiválóan illusztrálják a tematikus számok tartalmát.

1. kép

A tematikus számok borítóoldalai

A 2019 novemberében megjelenő első évfolyam 1–4. összevont száma a *Bánk bán-búvárlatok* címet kapta. A témaválasztás a folyóirat felvállalt feladatának megfelelően a nemzeti identitástudat erősítését, a kulturális hagyományok ápolását tűzte ki célul. A „klasszikus” *Bánk bán*, A „modern” *Bánk bán* és a *Bánk bán a magyarórán* című témakörök körüljárásával.

A „klasszikus” *Bánk bán* rész első tanulmányában Major Hajnalka a *Bánk bán* tanításának történetéről ír. Körmendi Tamás *A Bánk bán és a történelmi valóság* című munkája arra az izgalmas kérdésre keresi a választ, hogy a valós történelmi események és a fiktív irodalmi szerepek hogyan viszonyulnak egymáshoz. A stílus és kommunikáció drámaspecifikus sajátosságaival foglalkozik Balogh Piroska tanulmánya. A tantárgyközi koncentráció szempontjából is érdekes problémát vet fel Blankó Miklós a dráma és az opera retorikájának az összehasonlításával. A „modern” *Bánk bán* című fejezet szerzői: Czibula Katalin, Deák-Takács Szilvia, Beke József Nádasy Ádám „fordítására”, nyelvi bravúrajaira építve közelítik meg a *Bánk bán* szövegét, figyelembe véve a taníthatósági szempontokat is.

A *Bánk bán a magyarórán* című részben a magyartanárok fogódzókat kapnak ahhoz, hogy a nehéz társadalmi és egyéni problémákat, emberi választásokat felvető mű hogyan érvényesülhet a tizenéves olvasói közegben (Czibula 2019: 29). Ploniczky Tamás innovatív ötletei, Keserű József és Szabó Szilvia szövegmanipulációs feladatai, Szabó Roland IKT-eszközökkel kapcsolatos írása, Witzl Balázs

a „*Hazám, hazám...*” részre épülő tantárgyi kapcsolódást bemutató módszertani megközelítése, Libárdi Péter befogadás- és élményközpontú szemléletére épülő anyag, Nagy-Varga Zsolt csoportmunkán alapuló feladatai, az *Én így tanítom... a Bánk bán* körkérdésre adott válaszok, valamint Blankó Miklós és Juhász Zoltán András kapcsolódó feladatötletei, Szabó Borbála Ricsi-története, Balázs Géza szótártani írása közvetlenül felhasználhatók az osztálytermi gyakorlatban. A *Bánk bán a magyarórán túl* című fejezetben Krasznai Gáspár összehasonlító munkája, Békefi Teodóra Előd Ákossal készített interjúja, Székelyné Kőrösi Ilonának a Katona-emlékházról írott anyaga, Balázs Géza tanulmányi kirándulásokról szóló ajánlásai segíthetik a mű tanórán kívüli élményszerű feldolgozását.

A 2020 áprilisában megjelent folyóirat II. évfolyamának 1–2. száma a *Retorika minden tárgyban* címet kapta az Exordiumban megfogalmazott gondolat okán: „...a retorika olyan képesség, amely minden egyes tárgyban feltárja a meggyőzés lehetőségét” (II [1–2]: 5). Pölcz Ádám, Balázs Géza, Adamikné Jászó Anna, Németh György és Hoványi Márton elméleti bevezető tanulmányai, valamint Mészáros Márton Hegedűs D. Gézával készített interjúja olyan kérdésekre keresi a választ, mint hogy „Mi teszi a retorikát sokrétűvé?”, „Miért fontos róla tanulni?”, „Miért önálló tudomány, ha mindenben ott van egy kicsit?” (II [1–2]: 5).

A *retorika és az iskola* című fejezet az alsó tagozattól a középiskoláig taglalja a retorika felhasználási lehetőségeit a tanórákon. Rádai Orsolya Márta, Varróné Ravasz Ágnes, Libárdi Péter, Hollóy Zsolt, Fábíán László, Csombor Rita, Nagy-Varga Zsolt, Lócsi Tamás, Tóth M. Zsombor, Molnár Zsolt, Witzl Balázs úgy járják körül a retorika témakörét, hogy a fejezet címe az is lehetne, amit Blankó Miklós az *Én így tanítom...* című résznek adott. A tanulmányok a drámapedagógia alkalmazási lehetőségein keresztül az irodalmi hősöket ültetik a „vádoltak padjára”; megjelenik Harry Potter, Petőfi, a történelemórai retorikai helyzetgyakorlatok is előkerülnek, valamint barangolhatunk a retorikalabirintusban.

A „*Rétor*” diákok az iskolán túl című fejezet a retorika tanórán kívüli alkalmazási lehetőségeinek gazdag tárházát nyújtja. A Molnár Zsolt, Gortva Tamás, Pölcz Ádám, Bóna Judit, Minya Károly által írott tanulmányok többsége a retorikával kapcsolatos versenyekre való felkészítés gyakorlatát támogatja, ugyanakkor az ünnepi beszéd születéséhez, a jó szóbeli felelet összeállításához is kaphat tanácsokat az olvasó.

A megjelent két szám témaválasztása szorosan illeszkedik a NAT alapelveihez. Az első szám, a *Bánk bán-búvárlatok* című témakör a nemzeti identitástudat erősítéséhez, az értékek megőrzéséhez nyújt elméleti megközelítést, a dráma tanításához ad lehetséges elméleti kereteket, tanórai és tanórán kívül megvalósítható gyakorlati tanácsokat, javaslatokat. A *Retorika minden tárgyban* című tematikus szám túllép a magyaróra keretein: az írások lényegi eleme, hogy a retorika elősegíti az összes tantárgy tanítását, tanulását; tudása mindennapi életünk elengedhetetlen szükséglete.

A *Magyaróra* szerzői sorában található nyelvész, egyetemi hallgató, magyartanár, irodalomtörténész, író, múzeumvezető, tankönyvszerző, ami az eddig megjelent két téma sokoldalú megközelítését, tartalmi gazdagságát biztosítja. A folyóirat alcímében megjelölt célcsoport, a magyar nyelv és irodalom barátai és tanárai is találhatnak izgalmas, továbbgondolásra érdemes megközelítéseket, az osztálytermi gyakorlatban közvetlenül is alkalmazható ötleteket, innovatív módszertani javaslatokat. Az olvasó nyitottságán, érdeklődésén, vitakedvén, kreativitásán múlik, hogy az elméleti és a gyakorlati munkákban megfogalmazott gondolatok hogyan termékenyítik meg a tanórai és tanórán kívüli magyartanítás talaját.

A *Felhívás a Magyaróra című folyóiratban való publikálásra* című rész (162) előrevetíti a következő tematikus szám tartalmát, a *Kortárs irodalom az iskolában* című témát. A szerkesztők magyartanárok, irodalmárok, nyelvészek és szakmódszertanosok tanulmányait, esszéit várják az izgalmas és napjainkban sokat vitatott témakörben. A *Magyaróra* című folyóirat következő számához olyan írásokat várnak, amelyek a Mit?, Miért?, Hogyan? kérdésekre keresik a választ a 20. század második felétől napjainkig terjedő időszak kortárs magyar és világirodalmi műveinek a tanításához kötődően.

A folyóirat eddig megjelent tematikus számaiban erőteljesen nyomon követhető az az irány, hogy a magyarórán elsajátított tudás elősegíti az összes tantárgy tanulását. Ehhez kapcsolódva izgalmas kérdéseket, megközelítéseket vehetnének fel olyan tematikus számok is, amelyek a szövegértési és a szövegalkotási képesség fejlesztési lehetőségeit mutatják be.

Irodalom

Adamikné Jászó Anna 2006. *Az olvasás múltja és jelene*. Trezor Kiadó. Budapest.

Adamikné Jászó Anna 2019. A régi Magyartanításról a Magyaróra elé. *Magyaróra. A magyar nyelv és irodalom barátainak, tanárainak lapja* 1: 4–5.

Bárány Tibor 2019. Év végi körkérdés 2018 – Bárány Tibor <https://litera.hu/magazin/interju/ev-vegi-korkerdes-2018-barany-tibor.html> (2020. augusztus 2.)

Czibula Katalin 2019. A Bánk bán korszerű problémái – középiskolás fokon. *Magyaróra. A magyar nyelv és irodalom barátainak, tanárainak lapja* 1: 29–33.

Csikos Csaba 2007. *METAKOGNÍCIÓ – A tudásra vonatkozó tudás pedagógiája*. Műszaki Könyvkiadó Kft. Budapest.

KTT 1. = Kerettanterv az általános iskola 5–8. évfolyamára. https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_alt_isk_5_8 (2020. július 29.)

KTT 2. = Kerettanterv a gimnáziumok 9–12. évfolyama számára. https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/kerettanterv_gimn_9_12_evf (2020. július 29.)

Magyaróra. A magyar nyelv és irodalom barátainak, tanárainak lapja II (1–2): 3–162.

NAT 2020 = Nemzeti alaptanterv. *Magyar Közlöny* 2020. 17. http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=149257.388616 (2020. július 29.)

Ruddell, Robert B. – Unrau, Norman J. 2004. Reading as a meaning-construction process: The reader, the text, and the teacher. In: Ruddell, Robert B. – Unrau, Norman J. (eds.) *Theoretical models and processes of reading*. International Reading Association. Newark, Delaware. 1462–1521.

Zs. Sejtes, Györgyi: *Thoughts on the journal: Magyaróra [Hungarian lesson]*

Az írás szerzőjéről

Zs. Sejtes Györgyi

kutatótanár, igazgatóhelyettes
Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Gyakorló Általános és Alapfokú Művészeti Iskolája,
Napközi Otthonos Óvodája, Szeged

egyetemi tanársegéd
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Magyar Nyelvészeti Tanszék, Szeged

sejtes[kukac]hung.u-szeged.hu